

apunts a contrallum Un condemnat a mort no s'escapa

Josep Carles Romaguera

Amb motiu de la desaparició del cineasta Jacques Becker, a la prematura edat de 54 anys, i de l'estrena de la seva obra pòstuma, *Le trou* (*La evasión*), la revista *Cahiers du Cinéma* li dedicà un sentit homenatge en què diversos cineastes redactaren alguns articles, entre d'altres Jean-Pierre Melville, responsable d'obres memorables com *El silencio de un hombre* i *Círculo rojo*, qui afirmava que es tractava de la millor pel·lícula francesa de tots els temps. La contundència i la radicalitat del judici —en unes pàgines on també col·laborava Jean Renoir, *le patron*, segons Jacques Rivette— admet segurament una proporcional discussió, però és comprensible en la mesura que és tal la magnitud de l'entusiasme que provoca la visió de la pel·lícula, que immediatament després d'haver-la vista, o revisada, no és possible oposar-se a les paraules de Melville. Efectivament, *La evasión* és una aclaparadora obra mestra, fins i tot més de tres dècades després.

Partint de la primera i autobiogràfica novel·la del futur director José Giovanni, qui redactà el guió amb la col·laboració de Becker mateix i de Jean Aurel, i en la qual se'ns expliquen les seves experiències carceràries i el frustrat intent de fuga de la presó de La Santé, *La evasión* esdevé un model en tots i cada un dels elements que li donen forma. No admet fissures, ni tan sols per la possible trampa que pugui considerar l'espectador més susceptible amb motiu del pròleg que serveix per introduir la història en què el personatge de Roland Darban (Jean Kéraudy) ens explica, mirant directament a càmera mentre interromp el treball en el seu taller, que la història que a continuació els contarà el seu amic Jacques Becker està basada en un fet verídic. A més, no s'ha de caure en l'error d'identificar el personatge de Roland amb José Giovanni, ja que aquest actor no professional va ser un dels membres del grup que intentà el pla de fuga, juntament amb Manu (Philippe Leroy), l'autèntic *alter ego* del novel·lista, Vasselin (Raymond Meanier), més conegut com Monsenyor, Geo Cassine (Michel Constantin) i Gaspard (Marc Michel), el nouvingut a la cel·la i que acabarà formant part fatídica del pla.

Es pot parlar de la fenomenal exhibició que fa Jacques Becker sobre el seu domini de l'espai i del temps, aconseguint que mentre els instants que descriuen les accions quotidianes, i subversives, dels presos es dilaten de manera inusual, fins al punt de respectar el temps real de l'acció, la posada en escena s'allibera dels espais tancats, de la claustrofòbica cel·la, ventilant el relat a través dels laberíntics soterranis que porten a la llibertat. Es pot parlar de la precisió de les pronunciades el·lipses que permeten avançar l'acció, sense que l'espectador deixi de sentir l'angoixa que provoca els temps de l'espera per part d'uns personatges ansiosos de concloure el seu pla. Es pot recalcar l'exactitud d'una planificació sempre atenta als mínims detalls, des dels objectes fins als gestos i els semblants dels personatges, i que tant ens aporten a l'hora de comprendre'ls. I es pot insistir en la

La evasión.

perfecta construcció de la seva psicologia, cada un d'ells individualitzat pels seus matisos que li aporten una complexitat que els fa atractius, interessants, familiars als ulls de l'espectador (Manu i el seu escepticisme, el noble Roland, l'impassible geo, l'afable Vasselin, i l'engimàtic Gaspard). Però fa falta quelcom més per convertir *La evasión* en un film únic, un aspecte que va més enllà de la sapiència i l'aplicació tècnica, allò que només es troba en la mirada d'alguns cineastes, i que també roman en les pel·lícules de Jacques Becker, qui fa fer palesa una sensibilitzat especial a l'hora de tractar temes de sempre com la solidaritat i la traïció, la dignitat i la vergonya, la llibertat i el sentiment de culpabilitat, etc. Una magistral peça que a més convida al debat amb el lapidari final, habitual en les obres més reconegudes del seu director, i en les quals sempre és l'amor el que porta una fatalitat. Si en el cas de *Casque d'or* resulta ser la mort, en el cas de *La evasión* resulta ser el pes dolorós i perenne d'una consciència malmesa. ■